Uçuş

KEMAL ZEKİ GENÇOSMA

UÇUŞ

KEMAL ZEKİ GENÇOSMAN

A N K A R A , 1 9 4 7

1942 Ekiminde, bir sabah serinliğinde Ankaradan havalanışımızı, yere biraz önce konmuşuz gibi canlı bir hâtıra olarak muhafaza ediyorum.

Mavi denizi, sarı stepi ve yeşil orman deryalariyle adına «Cennet Türkiye» dediğimiz bu topraklar üstünde uçarken, insan yalnız hava boşluğunun güz iklimine getirdiği hürlüğün lezzetini değil, ayni zamanda teferrüattan kurtulmanın ve hâdiselere, gerçek manasile kuş bakışı bakmanın, enginlik âlemi içinde tabiate hâkim olabilmenin zevkini tadıyordu.

Türk Hava Kurumu, bütün diğerleri bir yana, tek hizmetile de öğünebilir: Bu güne kadar binlerce Türk çocuğuna toprağı göklerden seyretmek gururunu aşılamıştır.

Benim için pek sevimli bir hatıra teşkil etmiş olan o hava yolculuğumuzun dağınık ve kısa notlarını, bir broşür içinde toplamak kadirşinaslığını gösteren Türk Hava Kurumu yayım müdürlüğüne teşekkür ederim. Canlı ve neşeli dostluklariyle, yolculuğu bir kat daha değerlendiren genç tayyareciler arasında, sevimli bir filo içinde yurt semalarında kulaç atmak gönlümde bugün de en dayanılmaz arzu halinde.. Bu güzel fırsatı yeniden kazandığım zamanlarda, şimdiki su bir kaç sayfalık broşürü, bir kitap haline getirmek te benim için hem büyük bir zevk, hem bir vazife olacaktır.

KEMAL ZEKİ GENÇOSMAN

Türk Hava Kurumunun Bir Filosu İçinde Uçuş..

BU alaca sabahta, şimdiye kadar yaptığım seyahatlerden en güzeline koşuyorum.

Gece gazetede nöbetçiydim. Son sayfa rotatife takılınca saate baktım, dört... Ortalıkta henüz aydınlanma hevesi görünmüyordu. Hava Kurumunun otobüsü beni saat altıda alacağına göre, diye düşündüm, daha iki saatim var demektir.

Acaba, bir parçacık kestiremez miyim?

Koltukta, bunu tecrübeye koyuldum. Uğraştım. Uyumak için bildiğim bütün çarelere başvurdum, olmadı.

Kendimi hep göklerde görüyor, ikide bir sarsılıyor ve toplanıyordum.

Uğultu kulaklarımı daha şimdiden doldurmuş gibiydi. Uykuyla uyanıklık arasında geçen bir saatten sonra koltuktan daha yorgun kalktım ve... beklemiye başladım.

— Ya uykusuzluk bastırır da tayyarede uyuyakalırsam?

Etimesğuta doğru sabah rüzgârını içe içe yol alıyoruz. Fakat, otobüsün cam aralıklarından sızan bu havayı ben kirli ve tozlu bulmıya başladım. Biraz sonra boşluğuna dalacağımız uçsuz, bucaksız âlemde, karar verdim, ciğerlerimin son tahammülünü ölçeceğim.

Fakat, içimde garip bir çarpıntı var. Ben ki, ne tayyareye ilk binenim, ne de ilk seyahatime çıkıyorum. İnönü kampında genç tayyarecilerin peşlerine kaç kere takılıp havalandığımızı hatırlıyorum. Hava yollarının kutu gibi kanatlarında ise, yalnız uçmanın değil, belki en rahat yolculuğun da zevkini tatmıştım.

Ancak bu bambaşka bir yolculuk heyecanıdır. Saat tam yedide Ankaradan İstanbula Türk Hava Kurumunun bir filosu kalkacak; Kurum bizi de filo içine almak cemilekârlığında bulundu. Filo ile uçacağız ve İstanbula, görmediğim yollardan dolaşarak varacağız.

— Sen böyle donarsın, dediler.

Bir muşamba giyindim. Sarındım.

— Ya başlığın?

— Bilmem ki, yok... Olmasa olmaz mı?

«Olmaz» demediler, yalnız gülmekle kaldılar. Bir de meşin başlık geçirdim başıma...

Arkadaşım Foto Cemal de, bir tarafta çepçevre muşamba kesilmişti..

SEKİZ tayyare, kuzu gibi, yan yana duruyorlar. Makinistler, imtihana yollıyacakları çocuklarının son sabah hazırlıklarını gözden geçiren ihtimamlı anneler gibi, şefkat ve ihtimamla makineleri gözden geçiriyorlar.

Filo komutanımız, göklerin 28 yıllık dostu, Türk Hava Kurumunun Havacılık Dairesi Genel Direktörü Osman Nuri Baykal'dır.

— Hazır! dediler.

Komutan, uçuculara son emirlerini veriyordu, onlar, ellerindeki pafta üzerinden yollarını takibediyor, son emirlerini alıyorlar..

— Mihalıççık'ın sol üstünden uçacağız, ilk konağımız İnönü'dür.

Pervanelerde önce bir çatırdı, sonra, bir homurdanma oldu. Şimdi, düz ve geniş meydanın yeşil otları titreşiyor, meşin ceketlerin etekleri yelpazeleniyor ve tayyarelerin bir an önce havalanmak hırsı hissediliyor .

Fakat bu hırs, yalnız motörlerde ve kanatlarda değildir. Komutandan ve bizden başka 12 genç tayyareci, gözlerini saatlerinden bir türlü ayıramıyorlar. Belli ki onlarda da biran önce havalanmak ve enginliklerde kanad çırpmak arzusu taşmak üzeredir.

Ben, Avni Yaykın'la uçacağım. Tayyaremizin başına geçtik.

Kanada asılarak, yerime sıçramak üzereydim ki, pilot arkadaşım:

— Durun, dedi, paraşütünüzü takmadan nereye?

Ben bunu lüzumsuz bir külfet sayıyrodum, hâlâ da öyleyim. Fakat benim kahramanca cesaret ve pervasızlık tezahürlerim, sırtıma bir paraşüt takılmasına mâni olamadı:

— Usul olduğu için söylüyorum: Allah saklasın bir kaza vukuunda tayyareden atlıyacak ve şu kancayı, şu tarafa doğru çekeceksiniz..

Ben de, usul olduğu için, dinledim.

YERLERİMİZİ aldık. Yan kapakları kapattılar ve beni, o daracık yere üstelik sımsıkı da bağladılar.

Usul olduğu için, kuzu gibi ne yaparlarsa boyun eğiyor, fakat içimden, artık şu merasim tarafı bir ayak evvel bitse de havalansak, diyordum.

Gök, hiç bir zaman bana, o dakikada olduğu kadar çekici görünmemişti. Bir müddet yeşil çimen üstünde kaydık. Ve kimimiz sağa, kimimiz sola geçerek, daha yerde filo sırsımızı aldık.

Ben, bütün dikkatimi şimdiye kadar yapamadığım bir şeyi, topraktan kesiliş ânını tesbit etmek istiyordum. Her seferinde o ânın ihtisasını zaptetmek isterim, fakat daima da kaçırırım.

Kendi kendime:

— Şimdi, diyorum, nerdeyse lâstik tekerlekler havalanmak üzeredir, her halde bir küçük sarsıntı olacaktır. Bakalım, olacak mı?

A... a... Ben meğer bu tahminlerimi havalarda yürütmüyor muymuşum? Kalkmışız, hangarın üstünden geçiyoruz, Etimesğut altımızda...

Aklıma sabahki endişem geldi:

— Ya uyku?

Etimesğut'a bakmak için başımı biraz yana eğmişim. Rüzgârdan şiddetli bir şamar yedim. O cevap verdi:

— Ne uykusu?-..

Göklerden Vatana Bakış

FAKAT, gökkubbenin engin boşluğunda dolaşmak erişilmez zevktir. Dünyaya tepeden bakmanın ölçüsüz gururunu ancak gökte duyabilirsiniz. Hâkim olmak bu demektir işte... Vatanın üçüncü buudundayım. Deniz ve kara, artık ortaçağ sınırları gibi kaldılar. Göklerinde kanad şakırdatamıyan ve motör homurdatamıyan milletler, köstebek sürüleri gibi kaldılar.

Voltaire'in mecazı, şimdi, gerçeğin öz malı olmuştur:

— Uçamıyorsan, sürünürsün!

Puslamız, Eskişehir istikametini gösteriyor. Biz, şimdilik yükseliyoruz; önümde dört saat var: bunlardan biri süratimizi, biri yerden yüksekliğimizi, biri pervanenin devir adedini, öteki de düpedüz vaktimizi gösteriyor.

Ciğerlerimi olanca genişliğiyle açıyor, bütün havayı içlerine doldurmak istiyormuşcasına nefes alıyorum. Bu sabah havasında başka bir serinlik ve hafiflik var.

İrtifamız 800-1000 arasıdır. Yeni iyiden iyiye görüyor, üstünden uçtuğumuz köyleri seyrediyoruz.

İster misiniz size, yerde asıllarını gördüğümüz canlı, cansızların havadan neye benzediklerini, kısa kısa söyleyivereyim:

Henüz. çorak toprak üstündeyiz. Güneş dağların yalnız birer tarafına vuruyor. Tepeler, bıçakla kesilmiş gibi görünüyorlar. Aralarında ince ve beyaz çizgiler var. Bunlar, dereciklerdir. Kışın, eriyen kar sularının tepelerin hangi oyuklarından dereye aktıklarını ve bu derenin bu suları nerelere sülükleyip götürdüğünü görüyoruz.

KÖYLER, birer maket halindedir. Köyler, alçıdan veya mukavvadan yapılmış birer maket... Evlerin toprak damları, harmanlar, köyün eciş, bücüş yolları, insanlar... hepsini farkediyoruz.

Tarlalarda başak yığınları, kimi yerde düzenli, kimi yerde darmadağın, birer sarı nokta gibi kalmışlar. 150 kilometre süratle uçarken kağnının yürümekte olduğunu elbette ki farkedemiyoruz. Fakat önündeki öküz bir karıncaya, ve saplar taşan kağnı bir buğday tanesine ne kadar benziyor? Hâdise, mahiyeti bakımından galiba aynı şeydir.

Fakat ne hazin tezat... Yeryüzünün bu ağır aksak nakil vasıtası, yirminci asrın gündelikleşen ve harcıâlemleşen kanadları altında hacil ve utangaç, yerin büsbütün dibine, yedi kat altına geçmek istiyor gibi...

Sürüler köylerden daha yeni ayrılmışlar, dağılmışlar; bu halleriyle ipliği kopmuş bir beyaz tesbihin tanelerini andırıyorlar. Çoban da tesbihin imamesi!

Şoseler, kum üstüne değnekle çizilmiş izlere, kenarlarda toplanmış harmanlar, orta Amerika kovboylarının şapkalarına benziyor..

Oh... Aman ne güzel yolculuk bu... Bir aralık, yanıma bir kitap almadığıma bile üzüldüm. Fakat burada da okuyacak şeyden büsbütün mahrum sayılmam: İşte tabiat önümde açık bir kitaptır. Sayfa sayfa çevriliyor, gözünüzün keskinliği nisbetinde okuyabilirsiniz.

Anadoluyu, göklerden okumalıdır. Yerde dolaşan bizler, en yüksek dağ tepelerinde bile, dört duvarla çevrilmiş gibiyizdir. Görüş ufkumuzun hududu, nihayet bir kaç tepede sona erer. Fakat, burada alabildiğine bakınız: eğer bulutlar engel olmasalar, Ankaranın tepesinde, Marmarada dolaşan gemileri sayabiliriz.

YERDE dolaşan bizler, üstüne bastığımız boz toprakların hududunun nerede bittiğini pek bilemeyiz. Bunu havadan görmeli: kilometrelerce süren âvâre toprakların, üstünde yeşil ottan nişan bulunmıyan bu çorak tabiatin verdiği eza büyüktür.

Köy topluluklarına yaklaştığımızı, baca dumanlarından ve harman kümelerinden önce bakımlı topraktan anlıyoruz. Beri yanda kendi haline bıra-

kılmış kilometre kareler, burada, sanki karışla ölçülüdür. Tarla sınırları, havadan ne güzel seçiliyorlar. Sanki sarı mendiller, gerilmiş ve tarla düzlüğünde yan yana sıralanmışlar.

Galiba yükseliyoruz. Canlı ve cansızlar şimdi daha çok küçüldüler. İrtifa saatine baktım: 1500 e doğruyuz..

Bizim tayyaremiz, yedilik filonun sol koldan birincisidir. Filo komutanımız, birkaç yüz metre önümüzdedir. Yana yatmış bir V şeklinde uçuyoruz. V nin köşesinde uçta, Hilmi Orbay uçuyor. Biz ona «Hilmi hoca» diyoruz. Türk Hava Kurumunun memlekete kazandırdığı genç ve kıymetli tayyareciler arasındayız.

Hilmi hoca ve Nafi Ağal'la havada konuşuyoruz. Fakat şaşmayınız. Aramızda en az elli metre vardır. Birbirimize ses yetiştirmeği elbette ki tecrübe etmedik.

Ben havacı konuşmasına şöyle başladım. Ön sağımızda, V nin ucundaki Hilmi Hoca, geriye döndü; parmaklarını bir araya getirip toplıyarak, ağzına götürdü ve yeri gösterdi. Baktım, ekilmiş, biçilmiş ve başakları toplanmış tarlalar ütünden geçiyorduk.

Önce kavrıyamadım:

— Anlıyamadım, diye işaret ettim.

O, ayni işareti tekrarladı. Neden sonra anlıyabildim. Yaptığı işaret «yeme» yi ifade ediyor, gösterdiği de buğday başaklarıdır. Parmakların toparlanması bir şeyin güzelliği anlatılırken kullanılır. Bunları yan yana getirdim:

— Mahsul güzel, bereketli... demek istiyor.

İnişimizde sordum:

— Tamam, dedi, onu söylemek istemiştim.

İnsan Dedikleri Kuş Misali

GEÇENLERDE bir fıkra dinlemiştim: çok yakın tarihlerin bir İngiliz nazırı - galiba Mr. Greenwood - bir göğüs hastalığından muztaripmiş. Doktorlar, sıkıntı bastıkça uçmayı, ve yükselmeyi tavsiye etmişler. Nazır, ikide bir hususî tayyaresine atlar ve bir kaç bin metreye yükselip: «Oh!» diye nefesler alarak, ferahlıyarak, rahatlıyarak yere inermiş!

O, yükseklerde iken biri sorsa, hususî kâtibi her halde şöyle derdi:

— Nazır, biraz hava almağa çıktı.

Bugün, «biraz hava alma» diyebildiğimiz şeyin, ilk cihan harbinde, korkunçluğu bile tam mânâsiyle anlaşılamamış, esrarengiz bir silâh olduğunu biliriz. Bize gelince, yakın tarihlere kadar, arada bir gökte rastladıklarımızı hayret ve dehşetle seyrettiğimizi hatırlıyorum. O kadar...

Tayyare için o kadar çok söylenmiş ve tayyare kendisinden o kadar çok bahsetmek fırsatını vermiştir ki, artık: «Tayyare» harbin en müthiş silâhıdır, sözü, insanlar gıda almadan yaşıyamazlar, hakikati kadar mütearefeleşmiştir.

Mamafih, eğer bunun tekrarında fayda varsa, bunu kuru sözlerle yapmamalı, işgal faciası görmüş memleketlerin listesini, şöylece gözden geçirmelidir. En yakın günlerin harp tebliğleri dahi yeter!

Nasıl orta çağ adamı yürüyor, on dokuzuncu asır adamı koşuyorduysa, bugünün genci uçmaktadır. Ve uçmak artık, ne bir korku mevzuu, ne de tehlikeli bir spordur. Uçmak bugün için yalnız şu iki mânadadır: 1) vakit mefhumunun değerini anlamış olmak, 2) ve her mânadan üstünü, vatanı korumağa karar vermiş bulunmak..

BİZ yolumuza dönelim.

Uzaktaki dağlarda yeşil bir karartı peyda olunca, pilot arkadaşım, Eskişehir yakınlarında olduğumuzu haber verdi. Epeydenberi kaybettiğimiz demiryoliyle de buluştuk. Güneş demir çubukları parlatıyor.

Eskişehir'i sağ üstünden geçtik. Artık neredeyse İnönü'ne varmak üzereyiz. Güneş kayboldu. Ortalığı hafif bir sis bürüdü. Çok uzun sürmemek şartiyle havada bir de yağmur yemek istiyorum..

İkide birde başımı kaldırıyor, sağa sola bakıyorum; rüzgâr öylesine sert vuruyor ki, meşin başlığın uçacak sanıyorum. Halbuki uçmaz. Alışkanlıkla elimi başıma götürüyor, başlığımı tutuyorum. Rüzgâr öylesine sert vuruyor ki, kolum kopacak gibi geliyor, halbuki kopmaz.

Bizim gençlik uçmak hevesini İnönü meydanlarında aldı.. Şu, işte şimdi üstüne geldiğimiz İnönü köyünün içimizde nasıl sihirli bir yeri varsa, şu biraz ilerideki geniş düzlüğün de havacılık tarihimizde öyle bir şeref sayfası olacaktır. Buraya akın akın çocuklar gelirler; Türk Hava Kurumunun onlara ağabey olacak çağdaki yetişmiş gençleri kendilerine havada uçmanın bütün sırlarını verirlerdi ve onlar küçük ciğerlerinde bir genişleme, gözlerinde bir bulutlanma hissederlerdi.

İnönü köyünün üstündeyiz. Bu köylülerin yaşlıları, yirmi sene evvel, kanat yaraları patates ezmesiyle tedavi edilen derme çatma bir iki tayyare-

den beri, gökte motör gürültüsüne alışkındırlar.Buna rağmen her seferinde avlularına fırlar, sokaklara çıkar, ellerini güneşe siper ederek Türk çocuklarına yerden selâm dururlar. Köyün yirmi, otuz evi, zaten İnönü tayyarecilerinindir. Orada çalışanlar, bu köyde oturuyorlar. İnönü'lülerle o kadar hemhâl olmuşlar ki...

İnönü'ne konduk. Arkadaşlar bizi zaten bekliyorlarmış. Bizi ağırladılar. Ankarada, kahvaltı masasında bıraktıklarımız, belki daha masadan kalkmamışlardı; fakat biz yüzlerce kilometre beride, kahvaltıya oturmuş bulunuyorduk.

Kampın müdürü şimdi Âli Yıldızdır. Bize bir dünya rekoru kazandırmış olan bu değerli genç, bizi tarlasına götürdü; kendi eliyle yetiştirdiği salatalık bile ikram etti. Şimdi, kavak yetiştirmek peşinde... Büyük, güzel bir kavaklığı olacakmış. Bir arkadaşımız:

— Senin başında kavak yelleri esmeye başlamış, Âli, dedi. Gülüştük. Fakat yer ve gök adamlarının bu tarla ve bahçe komşuluğu, bu hemhâl oluş, güzel bir şey...

Kamp, evvelki yıl gördüğümüz ve geçen yıl bıraktığımız gibidir. Ancak, bazı eksikleri gözden kaçmadı: meydanda planörleri göremedik. O süslü, o nazlı hava kuşları, daha kış gelmeden arkadaki hangarlarına yerleştirilmişlerdir. Bu faaliyetin bir müddet geri bırakıldığını söylediler. Sebebini ne biz sorduk; ne de kendiliklerinden onlar söylediler.

Her yılın bu mevsiminde, İnönü göklerinde beyaz bulutlarla yarışanlara dalmağa alışmış gözler, bu yıl yalnız bulutlarla iktifaya mecbur kaldılar.

Fakat talebe, yarının havacı nesli, tam bir disiplin içinde çalışmasına devam etmektedir.

O gecemizi İnönü'nde geçirdik ve sabahleyin bayrak merasimiyle uyandık. İstiklâl Marşı söyleniyor ve direğe bayrak çekiliyordu. Sonra talimlerine gittiler.

İnönü kampı, sıcaklığını muhafaza eden bir ocaktır.

İnsan dedikleri kuş misali...

Atılmış Pamuğu Andıran Beyaz Bulutların Altında..

EBABİL masalının gerçekleştiğini en iyi bilen İnönü köylüleri bizi, karşıladıkları gibi uğurladılar. Kadınlar, baş örtülerinin uçlarını salladılar; çocuklar limon kabuğu kasketlerini havalara attılar.

Fakat bu kalkış, Ankara'daki kadar kolay olmadı. Kampın sinemasında filim seyrederek geçirdiğimiz gecenin sabahında, erkenden uçmak kararındaydık. Eğer rasat raporları müsbet gelseydi...

— Geyve kapalı; Adapazarı kapalı; Kandıra... Raporlar öğleye kadar böyle gitti. Şosenin kapalı oluşunu kimse garip bulmaz; demiryolu da kapanabilir. Fakat, boşluğun kapalı olması...

Öğle yemeğinde, komutan Âli Yıldız'a:

— Sen, dedi, şöyle bir bakıversen yollara...

Bunun üzerinde fazla konuşulmadı. «Şöyle bir yollara bakıverme» nin ne demek olduğunu biz neden sonra anlıyabildik: Âli, tayyaresine atladı ve yayından fırlıyan bir ok gibi, gök'e tırmandı.

Yarım saat, gözlerimizi gittiği istikametten ayırmadık. Dönüşünde:

— Sabahki duvar gibi bulutlardan eser yok, dedi, Geyve tarafı sisli, Bilecik üstünden uçtum, oraya da yağmur yağıyor.

Şu bir kaç dakika içinde üstünden uçtuğu yerleri, harta üzerinden takip etmeğe kalkarsanız, gözünüzün önünde bir kaç günlük yol büyür.

Gene giyindik; gene kuşandık; sekiz kartal bizi, yerden havaya çekti. Arkadaşım, daha hareketten önce, çok şiirli manzaralar üzerinden geçeceğimizi haber vermişti.

Kamp artık yavaş yavaş ardımızda kalıyor. Tam İnönü şehitliğinin üstünden geçiyoruz. Dört duvarın hapsedemediği bütün tümsekleri tanıyorum: işte şu sağ altımızdaki meydanda, geçen büyük kavgadan kalan Türk kemikleri, bu tümseylerin altındadırlar.

Ve artık, bozkıra ve çorak toprağa veda etmiş bulunuyoruz. Bu hafif sis altında, hayır üstünde, yeşili karaya yakın görüyoruz.

İNCE çizgiler peyda oldu: dağların etrafını kıvrıla kıvrıla, döne döne, bir tepenin göğüs gerdiği dar bir vadide kucaklaşıyorlar: bir hartaya bir kilometre saatine, bir de dakikaları atlıyan saate bakıyorum: Söğüt kasabasının tam üstündeyiz. Orta Asya yaylâlarından kopup gelen Osman oğullarının tarihi sayfa sayfa gözümün önüne geliyor: «... Yanlarında 440 çadırlık bir kütle vardı. İlkin Sürmeli Çukurovasında oturdular, sonra Konya'da Selçuk hükümdarı Alâettin'den aldıkları müsaade üzerine Ankara taraflarına gelerek Karacadağ civarına yerleştiler. Sultan Alâettin, Ertuğrul ile aşiretinden memnun olduğu için kendilerine Domaniç ile Ermenibeli mıntakasını yaylak, Söğüt ovasiyle, Eskişehir civarını da kışlak olarak vermişti...»

İşte dedelerimizin kışlağı; bu dağların, niçin bu ovaya heybetli gölgeleriyle arka olduklarının sırrı bundadır.

Yavaş yavaş yükseliyoruz. Beyaz bulutların çoğunu altettik. Ve iki beyaz küme arasından Sakarya göründü. Sakarya, kâh sivrileşen ve kâh yayvanlaşan dağlardan kendisine yol açmıştır. Tatlı helezonlar çizerek, kâh köpüklenip beyazlaşarak ve kâh kararıp derinleşerek Karadeniz yolunu tutmuştur. İkide bir buluşuyor, sonra ayrılıyor ve vadilere düştükçe yeniden selâmlaşıyoruz.

Biraz önce yalnız yüksek dağların zirveleri bulut halkaları içinde kalmıştı. Şimdi, topu birden bulut oldular.

Artık toprağı, arada bir, beyaz bulutlar müsaade ettikçe, onların bıraktıkları pencerelerden görüyoruz. Dünyanın bundan daha güzel manzarsı olamaz. Bir an gözlerinizi kapayınız: beyaz, kuş tüyü yastıklar üstündesiniz. Atılmış pamuklar, yer yer koyulaşıp, yer yer açılıyorlar.

Geyve boğazını 1400 metre yukardan geçtik. Dibinden, göklere baş çekmiş gibi görünen çamlı dağlar, şimdi, toprak üstünde açılmış su arkları gibi kaldı.

Sis yavaş yavaş dağılıyor. Öyle ki, Sapanca gölünü bütün ihtişamiyle görmek mümkün oldu.

TÜRKİYENİN işlenmiş ve zengin bir bölgesi üstünde uçmanın insana verdiği huzur bambaşkadır. Toprağı örümcek ağına çevirmiş yollar, kırmızı kiremitli köylerin koynunda buluştukça, ve toprağın boz rengi, klorofil yeşiline veya altın sarısına büründükçe, gönül ferahlıyor; çıplak dağlar ve çorak stepler üstünde yumruğunuzun sıkıldığını duyuyorsunuz:

— İşte pençeleşilecek tabiat...

Adapazarını, sokaklarında dolaşanlarına ve bağlarında asmalardan son salkımları toplıyanlarına kadar yakından gördük.

Kandıra, yirmi dakika ancak sürdü.

Ve işte Karadeniz...

Bir ucunda, beton ve çelik kalelerin kan pıhtısı tuttuğu, öbür ucunda, kıyametlerin koptuğu Karadeniz... Birkaç ay önce karşı kıyılardan bu dalgaları atlıyarak Sinop ve İnebolu çamlarına kadar vuran serseri top gümbürtülerini, belki kulağınızı versek, gene duyacağız. Belki gözümüzü açsak «Sivastopol önünde yatan gemiler» i bile görmek mümkün olacak. ...

Güzel Şile'de, Karadenizi, kara dalgalariyle başbaşa bırakarak başımızı İstanbula çevirdik.

Yeşil, yeşil, yeşil... Alçaktan uçuyor. Çam ve ardıç kokularını duyuyor gibiyiz. Oh... ne temiz, ne güzel, ne saf hava...

Fakat yeşile de tıka basa doydum.

Tarihin Haznesi ve Tabiatın İncisi İstanbul Üstünde...

ARTIK İstanbul denizi tütmeğe başladı. Bütün havayı sarmış olan çam ve ardıç kokusuna, İstanbula yaklaştıkça ıslak deniz kokusu da karışıyor.

Arkadaki pilot arkadaşıma:

— İstanbula hangi tarafından gireceğiz? diye sordum.

Eliyle, pervane istikametini göstererek:

—Erenköy'den, dedi.

Dağlar tepeleştiler; tepeler sivriliklerinden kaybettiler. Marmara göründü.

Bütün ihtişamiyle Boğaz, sağımızda kalıyor. Asya,nın, Avrupaya bakan son tepeleri, ona siper olmuştur. Yalıların camları, şimdi sarı, pembe ikindi güneşine karışıyor. Onların kulağına belki motör sesi de gider; benim hatırıma Yahya Kemal'in «Ses» i geldi!

Dağ dağ o güzel ses bütün etrafı gezindi
Görmüş ve geçirmiş denizin kalbine sindi.

Adalara ikindi güneşi vuruyor. Ben şöyle silkinip toparlanıyorum ve «Ses» e devam ediyorum:

Ani bir üzüntüyle bu rüyadan uyandım.

Hey koca İstanbul... Bir bakışta «Bivci bâkir», bir bakışta Bizans, bir bakışta saltanatsın... Fakat «Bî misl-ü-baha» lığından, tarihin hiç bir devrinde, hiç bir şey kaybetmemişsin..

İki kıt'a seninle elele verdi. Viyanaya doğru yol istiyen ecdadıma sen köprü oldun.

Tarihin büyük, tabiatın inci İstanbul'u...

İşte Erenköy önümüze seriliyor. Yeşil bahçelerin, çakıllı tarhların ortalarında şirin yalılar var: Havuzlarının kenarına şezlonglarını ve şezlonglarına kendilerini atmış olanlar, başlarını arkaya, yana çevirerek bu gürültülü ziyaretçilere bakıyorlar.

İSTANBUL üstünde olduklarını motörler de anlamış olmalılar ki, o zamana kadar hiç duymadığım bir homurtu peydahladılar.

Şimdi Türk çocuklarına uşaklık eden bu motörler, İstanbul semasına mütareke yıllarında karışmış düşman motörlerinin sesini hava zerrelerinden yoketmek istiyorlar. Türk vatanının üstünde Türk çocukları ve yalnız onlar uçarlar..

Erenköy'den, Kadıköy'e oradan karşıya geçtik. Boğazdan vapur gişesinde beklemeden ilk defa geçiyorum.

İstanbullular, şehirlerinin ne kadar güzel olduğunu, eğer onu havadan görmemişlerse, mümkün değil bilmezler. Kimse alınmasın ama:

« O mahiler ki derya içredir, deryayı bilmezler.»

Doğru Taksim'e çıktık: İnönü Gezisi (veya gezgisi, fakat kanaatimizce İnönü Gezeği) şimdi İstanbulun en güzel köşesi olmuştur.

Eğer tasavvuru güç değilse, üstünde hiç bir kırışık lekesi bulunmıyan bir tepsi pastayı, kalın ağızlı bir bıçakla sağından, solundan kesiniz: Beyoğlu böyle bir tepsi, cadde ve sokaklar birer bıçak izidir. Fakat havada dolaşanlar, bu karanlık ve daracık sokaklarda karınca gibi dolaşan insanlara biraz şaşıyor, biraz da acıyor:

— Havalansalar a... diyeceği geliyor.

Ve deniz.. O ne muazzam şey!

İşte Bizans kokulu Ayasofya, işte Türk Sultanahmet...

Şimdi Beyazıd üstündeyiz. Türk istikbalinin aydın kafası, işte şu geniş cepheli binada ve komşularındadır. Sonra, İstanbul'un beyaz baş örtülü mahalleleri geliyor. Fatih, Aksaray ve ilerileri...

Kaleler ve kapılar...

O kadar hızlı geçiyoruz ki, bir tanıdık binaya takılan göz, yüzlerce tanımadığı birden atlıyor.

Kıyıyı takibediyoruz. Arada bir deniz tarafına kayıyoruz. O zaman, gözler, maviliğin dibine dalıyor. İkindi güneşi, Marmara sularında aydın tekerlekler çiziyor, hafif lodos Türk Akdenizden güzel İstanbul'a selâm getiren su zerrelerini lâtif dalgacıklar halinde, kumsala sürüp, tekrar geri alıyor.

Florya'da, insanlar ve kumlar, âdeta birbirlerine karışmışlar... Denizlerde yalnız beyaz deniz başlıkları ve kulaçların suda yarattığı daireleri görüyoruz.

Şimdi bende bir üzüntü başladı. Ömrümün en güzel seyahati, bir, iki dakika sonra, şu altımızdaki Yeşilköy hava meydanının asfaltında sona erecektir.

Ve korktuğum başıma geldi.

Seyahat bitti, fakat bende hâlâ tatlı bir baş dönmesi var ve gördüklerimin daha binde birini anlatamadım.

Güzel şey, güzel..

Yeşilköye indik ve bir araya gelerek bu resmi çektirdik.
(Sağda, arka sıradan dördüncü, bu yazıların sahibidir.)

Dövizleri Nasıl Saçtık?

EV halkını kahvaltı masasında bırakarak kalktım. Kısa bir gezintiden dönüşte, masa daha yeni derlenip toplanmıştı. Kısa bir gezinti; şöyle 350 kilometre kadar bir şey: Ankara - Polatlı - Haymana - Bâlâ ve Etimesğuda iniş!

Şu sözler; çok değil, daha yarım asır evvel, Toptaşı hastanesinde, bir hasta ağzına yakışırdı ve bunu söyliyen divane için doktorlar:

— Hezeyan tam halinde, hükmünü verdikten sonra, hiç olmazsa içlerinden şöyle derlerdi:

— Aklı tepesinden pek yükseklerde dolaşıyor!

Görüldü ki, ne varsa, yerde sürünen de değil, köstebekler gibi toprağı oyan veya, kartallar gibi tepeden bakan akılda var. Son yarım asrın en büyük inkilâbı, toprak sathını, sadece kötürümlere terketmiş olmasındadır.

Hâdiseleri grafikle izah eden metod, zekâyı, rakkamların riyazî ifadesiyle yormamak için, çok kere şekli tercih ederler. Bir sürat nisbeti kurarken, kağnı ile tayyareyi yanyana getiren bir şekil tasavvur edebilir misiniz? Benim aklıma ilk gelenler bir, mızrak veya minare yanında, (toplu iğneleri) gücendirmemek için onu da geçelim. Gramofon iğnesi; zırhlı yanında tenezzüh kayığı, Erciyaş yanında bir köstebek tümseği gibi bir şey olur.

Uydurma olduktan sonra, diyeceksiniz, dünya karşısında bir mercimek tanesi de alınabilirdi. Şekli bir yana bırakalım; ben, bizzat tesbit ettiğimiz bir müşahededen bahsedeyim, üst yanını siz rakama dökebilirsiniz.

★

UÇUŞ saatinde meydanda hazır bulunabilelim diye Panel kulaklarını toparlayıp, son hızını aldı; fakat, Ankara - Etimesğut asfaltı üstünde, sekizinci kilometredeki çimento fabrikasının tam hizasında bir kağnı kafilesi süratimizi kesmiye bizi mecbur etti. Şoförümüz, otomobilin önüne katıp götürdüğü sertçe sabah rüzgârından öküzlerin rahatsız olması kaygusundan ziyade bir kaza çıkarmamak için, uzun kafile boyunca ayağını frenden çekmedi. Öküzlere gelince, onlar, birer vurguncu kadar mağrur vurdum duymaz, gerdanlarını iki yana sallıyarak, hattâ bizim bu süratimizle oğlenen ve bunu lüzumsuz bir gayret sayan bakışlariyle ağır ve mütevekkil, yollarına devam ediyor, kağnılar, cızır, cızır, Bolu ormanlarının kerestelerini Ankaraya getiriyorlardı.

★

BEŞLİK filo, yeşil çimende yerini alıp, Gökçen, komutanla, pilotlar arasında, işaretle:

— Hazır mıyız?

— Hazırız!

— O halde tamam, hareket!

Konuşması bittiği ve tekerlekler yerden kesildiği zaman saate baktım: 8,30.

Her yeni hava yolculuğunda, bir eksiğimi tamamlıyorum:

Bu sefer, önümdeki beş altı saati okumasını öğrenmiş bulunuyordum. Artık, pusuladan, cihetimi tayin ediyor; saatlerin birinden irtifaımızı, ötekinden süratimizi ölçüyor, hattâ benim için lüzumsuz bilgi olmasına rağmen, depodaki yağ ve benzin miktarını anlıyordum. Fakat beni daha çok gururlandıran, kucağıma açtığım paftadan yolumuzu takip edebilmemdi.

Hava, insanın ciğerlerini olduğu kadar, hayalini de açıyor. En dolambaçlı meselenin halli için, bana öyle geliyor ki, beş on dakikalık hava yolculuğu yeter. Bu belki, madde ikliminden uzaklaşmanın verdiği ruhî ve cismanî hürlükle anlatılabilir; belki de, meselelerin, kuş bakışı daha iyi görünmesindedir. Ana toprak açık bir kitap gibi, önünüze serilidir. Gözünüz ne kadar keskinse o kadar çok görür, okur ve gördüklerinizden onların bağlı bulunduğu daha objektif mevzulara geçebilirsiniz. Altınızda bir tümsek bir dereyi, bir sivri dağ, bir vadiyi, ova, kayalığı takip edebilir, kenar köşe kıvrılmağa, boyunca yürümeğe, köprü peşinde koşmağa mecbur değilsiniz: Yolların en kestirmesi üstündesiniz.

Aşağı yukarı, gölgelerimiz demiryolu üstüne düşüyor. Bir müddet, o yerden, biz havadan, bir yolun yolcusu halindeyiz. Bu ağaçsız ve susuz yollarda, ara sıra demiryolunun; yeşil kümede kesildiği, sonra yine açılıp ağaçsız ve susuz yollarda, tepelerin aralarından kendine münasip yollar aramağa çıktığını görüyoruz. Yolu kesen yeşil kümeler, istasyonlardır.

Ve işte Polatlı: Saatime bakıyorum. Elifi elifine 9. Polatlı, yeni ve güzel bir şehir olmuş; içinde oturanlar farkında olabiliyorlar mı bilmem, fakat üstünde dolaşanlar, daha bugünden güzel bir şehir temelinin atılmış ve bir hayli yol almış olduğunu görmektedirler. Polatlı üstünde dönüyoruz. Bir Foke Wulf'la bize yetişen Avni Erguç, Türk Hava Kurumunun, hayır, Türk havacılığı dâvasının dövizlerini saçıyor. Filo halinde, kasaba üstünde dönüp dolaşıyor ve Haymana istikametine dönüyoruz.

Kasaba meydanlarında biriken halk bizi selâmlıyor.

Motör Gürültüsü Ve Kanad Süsü İçinde Bir Kamp: İ N Ö N Ü

İNÖNÜ kapmını, öbür ziyaretlerimizde olduğu gibi motör gürültüsü ve kanad süsü içinde bulduk. Sevimli vadi, bir yıllık hasretten sonra, dostlarına yeniden kavuşmuştur. Ağaçları biraz daha büyümüş, serin gölgelikleri biraz daha koyulaşmış, havuz biraz daha genişlemiştir. Bunlar İnönü'nün değişen fakat, iyiye ve güzele doğru değişen taraflarıdır.

Ancak, oranın hiç değişmiyen başka bir tılısımlı tarafı da vardır. Dört, beş yıldanberi, Türk Hava Kurumunun bahşettiği birkaç ziyaret fırsatında İnönü kampında benim ve arkadaşlarımın tesbit ettiğimiz bu tılısım, genç uçuculara hâkim olan ruhtur. İbresi asla aksamıyan bir saatin işlemesi gibi, vazifesi başında bir gençlik kütlesi, ve bunlar arasında, sıcak ve samimî bir ahenk, birbirine ve başlarındakilere, ve hep birlikte göklerimize karşı derin bir itimad... Bu güveni doğuran his, ancak onların vazifelerine bağlılıklariyle izah olunabilir.

«İnönü Kampı» her şeyden önce, cidden isabetli bir intihabın eseridir. Sırtını yamaçlara dayamış olan Kamp binası önünde durunuz: Dört yanınızı son çeyrek asırlık Cumhuriyet tarihinin aziz hâtıralariyle çevrilmiş bulursunuz: Sağınızda, istasyonla aranızda, şirin, temiz, sevimli İnönü kasabası vardır. Eğer şu harmanlar ve pancar tarlaları arasından geçen yolu takip ederseniz, bir kaç kilometre sonra, Metrestepe önündesiniz.

Metrestepe, neler hatırlatmaz: Bir telgraf, bir büyük müjde taşıyan telgraf, 337 nin 1 mayısında bu tepeden çekilmiştir: «Saat 6,30 sonrada Metrestepeden gördüğüm vaziyet: Gündüzbey şimalinde, sabahtanberi sebat eden ve dümdar olması muhtemel bulunan bir düşman müfrezesi, sağ cenah grupunun taarruziyle gayri muntazam çekiliyor. Yakından takip ediliyor. Hamidiye istikametinde temas ve faaliyet yok. Bozöyük yanıyor. Düşman, binlerce maktulleriyle doldurduğu muharebe meydanını silâhlarımıza terketmiştir.»

Telgrafın imzasını da bilirsiniz! Garb cephesi kumandanı İsmet.. Adını bu gaza meydanından alan İnönü, 26 yıl önce bir nisan sabahında işte bu tepeden kumanda ediyordu.

Biraz ileride, İnönü gazasının şehidleri yatıyor.

Daha ileride, ince zarif minarelerini penbe bir duman bürümüş olan Bozöyük...

Sağımızda, solunuzda kalan, bütün vâdiyi çevirmiş olan her köy, her kasaba, her dal ağaç ve her karış toprak o günlerden bugünlere bir şeyler nakleder.

İnönü Kampı bu hâtıraların tam ortalık yerindedir. Ve memleketin dört bucağında, Lise ve Üniversite salonlarından İnönü Kampına koşuşan gençler, gece yarısı İnönü istasyonunda trenden inince, bu hâtıra havası içine girmiş olurlar.

Bana öyle geliyor ki. Metrestepenin hâkim bulunduğu bir sahada vazife görenler, akıllarından yeni Metrestepeleri aslâ çıkarmamaktadırlar. Hâki tulumlariyle kanadlarının başında bulduğumuz yüzlerce genç kendilerini 921 de Gündüzbey şimalinde 922 nin 26 ağustosundan 9 eylûlüne kadar, Afyon, İzmir yollarında düşmanı kovalayan ordunun bir genç uzvu saymaktadırlar. Onlara hâkim olan ruh. vâdiyi doldurmuş olan ruh, budur. Dilerseniz buna biz, hepimizi heyecana getiren adını da koyalım: Kuvayi Milliye ruhu...

★

İNÖNÜ Kampına, genç lisesiler ve üniversiteliler geliyor. Son ziyaretimizde yüzlercesini vazife ve ders başında bulduğumuz gençler, Türkiyenin dört bucağını temsil ediyorlar. Gruplar halinde burada buluştular; kısa zamanda kanadlarla dostluk kurdular. Plânörlerle yükseliyor, paraşütlerle iniyorlar. Kampta kendilerine uçma ve atlama dersleri verilmiştir. Yarın memleketlerine döndüklerinde, anaları, babaları ve arkadaşları içinde, göklerin pervasız dostları diye öğünürlerse, yerden göğe kadar hakları yok mudur?

Türk Hava Kurumunun sayın başkanı Şükrü Koçak, devrelerini muvaffakıyetle bitirmiş olan gençlere brovelerini dağıtırken yüzlerine baktım: Kimi Çukurovanın, kimi Karadenizin, kimi güzel Eğenin iklimi İnönü'ne getirmiştir. Fakat bu çocuklarda müşterek olan tek vasıf, gözlerinde okunan ifadedir: Bu gözler, kurumun armağanı göklere takılırken, omuzlarına aldıkları vazifenin kudsiliğini anlayan ve o hizmetin isterlerine kendine inanan insanların «hazırım!» vâdini veren bir ifade taşıyordu.

Bunları gördükten, çoğuyle konuştuktan sonra, kendi aramızda hep şu bahsi konuştuk: Bir zaruret realitesi önündeyiz. Türk çocuğundan istediklerimiz arasına bir yenisi daha katılmıştır: Yetişen nesil, havacı olacaktır; havacı olmağa mecburdur. Havacı olmanın yolu, hava meydanlarından geçer ve havacı nesil ancak bu meydanlarda azimle, sebatla hazırlanarak yetiştirilebilir. Türkiyenin hiç olmazsa on yerinde, on hava kampımız olmalıdır. Yaz tatillerinde gençler şevkle, hevesle gelirler. İki, üç ay onların hava ile ünsiyetlerine yeter.

Gençlik ordusunu, kafaları bilgili, gönülleri imanlı göstermek istemekte ne kadar samimî ve haklı isek, göğüslerinde birer kanad işaretini de o derece derin bir arzu ile beklemekteyiz.